

Eesti Puuetega Inimeste Koda
epikoda@epikoda.ee

Teie 14.04.2026 nr 33/
Meie 25.05.2026 nr 1.5-1.1/1013-2

Vastus pöördumisele puudega inimeste arvu osas

Täname teid pöördumise eest puude raskusastmega inimeste arvu vähenemise ja otsuste ebapiisava põhjendatuse osas. Kuna olete pöördunud nii Sotsiaalministeeriumi kui ka Sotsiaalkindlustusameti poole, siis vastame teie kirjale ühiselt.

Kinnitame, et teema on ka meie jaoks oluline, sest põhjused puude raskusastmega inimeste arvu vähenemises peavad olema arusaadavad ja põhjalikult selgitatud. Leiame, et parim viis selleks on omavaheline diskussioon, mistõttu oleme lisaks 23.04.2026 toimunud kohtumisel antud esmastele selgitustele pakkunud täiendavalt ja põhjalikumalt kohtuda. Esimene kohtumine on kokku lepitud 27. maiks ja meie poolt on valmisolek sellel teemal teha jätkukohtumisi kuniks kõikide osapoolte küsimused on saanud põhjalikult käsitletud ja selgitatud.

Viimati oleme kirjalikult puude raskusastmega inimeste arvu osas teile vastanud 17.04.2025, millele lisaks toimusid ka arutelud (nt 16.01.2025, 20.02.2025, 08.04.2025). Seetõttu keskendume selles kirjas puude raskusastmega inimeste arvu muudatuse selgitades eelkõige muudatustele võrreldes eelmises kirjas saadetud andmetega. Pikemat ajatelge vaatavaid selgitusi andsime 30.04.2024 vastuskirjas ja täiendavalt selgitasime 2021–2023 statistikat 05.02.2025 vastuskirjas.

Jätkuvalt peame oluliseks põhjuste paremaks mõistmisel vaadata koguarvu kõrval konkreetseid vanusegrappe. Seetõttu toome välja muudatused ja selgitused vanusgrupiti.

Puude raskusastmega lapsed (0–15.a)

Eelnevate aastate lõikes on puude raskusastmega laste osakaal rahvastikust püsinud stabiilsena (2022.a 3,7%, 2023.a 3,9%, 2024.a 3,8%), mistõttu ei ole selle vanusgrupi puhul olnud põhjendatud rääkida puude raskusastmega inimeste arvu vähenemisest. Varasemate aastatega võrreldes näeme vähenemist 2025. aastal kui puude raskusastmega lapsi oli 7736 (3,5%), mis võrreldes 2024. aastaga oli 916 lapse võrra vähem (-0,3%). Seetõttu on meie ühisel kohtumisel põhjendatud vaadata 2025. aasta muudatuse põhjuseid võrreldes 2024. aastaga. Selleks on Sotsiaalkindlustusamet koostamas ka isikud nende laste kohta, kellel puude raskusastet ei tuvastatud või kellel tuvastati võrreldes varasemaga madalam puude

raskusaste. Persoonade põhjal saame täpsemalt vaadata ja ühisel kohtumisel arutleda muudatuse põhjuseid.

Varasematel aastatel (2023–2024) moodustasid seitse diagnoosi ligi 85% kõigist mitte tuvastamise põhjustest (nt käitumishäired, kõneprobleemid, õpivilumuse häired), mille puhul ei tuvastatud hinnatavates valdkondades tegutsemise ja osalemise piiranguid, mis vastaksid vähemalt keskmisele puude raskusastmele. Viimatist statistikat vaadates näeme, et nii puude raskusastme tuvastamisel kui ka puude raskusastme tuvastamata jätmisel on esikohtadel erinevas järjestuses samad diagnoosid (nt kõne ja keele spetsiifilised arenguhäired, pervasiivsed arenguhäired, segatüüpi spetsiifilised arenguhäired, hüperkineetilised häired). See kinnitab, et samade diagnooside puhul võivad olla piirangud erinevad ja seetõttu võib ka puude raskusaste kujuneda erinevalt.

Puude raskusastmega tööelised (16–64.a)

Puude raskusastmega tööeliste arv on 2025. aastal võrreldes 2024. aastaga vähenenud nii koguarvuna kui ka protsendina tööeliste vanusgrupist. 2025. aastal oli tööelisi 38 562 inimest (-1869 inimest võrreldes 2024.a) ehk 4,5% (-0,2%). Nii koguarvuna kui ka protsentuaalselt on 2025. aasta vähenemine olnud oluliselt väiksem kui eelnevatel aastatel (2024.a võrrelduna 2023.a -0,4 %, 2023.a võrrelduna 2022.a -0,6%). Tööeliste osas on 2025. aastal võrreldes 2024. aastaga ka mõnevõrra rohkem puude raskusastme tuvastamise otsuseid nii perioodi kõikidest otsustest (+0,9%) kui ka esmaste taotluste otsustest (+0,3%). Need positiivsed trendid ilmselt mõjutavad ka seda, et tööeliste hulgas on puude raskusastmega inimeste vähenemine liikunud stabiliseerumise suunas.

Puude raskusastmega tööeliste arvu muutuste puhul on jätkuvalt kõige suuremaks mõjutajaks see, et Sotsiaalkindlustusamet teeb ca 90% puude tuvastamise otsustest tuginedes Töötukassa eksperdiarvamusele ja töövõime hindamise otsusele. Seega 90% juhtudest arvutab Sotsiaalkindlustusameti peaspetsialist töövõime hindamise skooride alusel puude tuvastamise skoorid, mis tähendab, et tegu on matemaatilise tehtega Töötukassast tulevate hinnangute ja määruses ette antud skooride alusel. Seetõttu kajastuvad töövõime hindamise meetodilise juhendi muudatused kohe ka puude tuvastamise otsustes. Puude tuvastamise skooride arvutamises muudatusi ei ole toimunud.

Tööeliste arvu vähenemises on jätkuvalt mõjuteguriks taotluste arvu püsiv vähenemine (2025.a -3356 taotlust võrreldes 2024. a, 2024.a -3897 taotlust võrreldes 2023. a, 2023.a -2905 taotlust võrreldes 2022.a). Püsivalt on vähenenud ka nende inimeste osakaal, kes töövõime hindamise ja puude tuvastamise ühistaotlusega puude raskusastme tuvastamist soovivad (2025.a 59,5% taotlejatest, 2024.a 65% taotlejatest, 2023, 68,4% taotlejatest). Puude taotlemata jätmise osas võib üheks mõjuteguriks olla hüvede ja teenuste puude raskusastmest lahti sidumine, mistõttu võib mõnel juhul kaduda vajadus puude tuvastamiseks. Samuti võib kõikide vanusgruppide puhul rolli mängida eelarvamus, et puude raskusastet tuvastatakse vaid väga äärmuslikel juhtudel, mistõttu ei pea inimesed seda perspektiivikaks (arvestades viimaste aastate uudiseid-meediakajastusi).

Tööeliste osas on Riigikontrolli (2024) audit soovitanud analüüsida, kas puude tuvastamise ja töövõime hindamise süsteemi on võimalik ühendada nii, nagu seda pakkus välja uuring „Töövõime toetamise süsteemi loomise ja juurutamise makromajandusliku mõju hindamine“. Leiti, et see teeks inimese teekonna abi saamisel selgemaks ja lühemaks. 2026. aastal

valminud uuring täisealiste puudega inimeste puude tuvastamise, toetuste ja hüvede võimalikust kaasajastamisest (Praxis 2026) kinnitab sama. Analüüsi, sihtrühmade tagasiside ja välisriikide praktikate põhjal joonistub välja vajadus süsteemi põhimõtteliseks muutmiseks. Analüüs leidis, et tänane korraldus, kus inimese seisundit hindavad paralleelselt kaks asutust (töötukassa ja Sotsiaalkindlustusamet), on riigi jaoks ebaefektiivne, ega taga sageli puuetega inimestele tegelikku abi toetuste ja teenuste näol.

Puude raskusastmega vanaduspensioniealised

Puude raskusastmega vanaduspensioniealiste arv on 2025. aastal võrreldes 2024. aastaga jätkuvalt vähenenud nii koguarvuna kui ka protsendina tööealiste vanusgrupist. 2025. aastal oli tööealisi 54 788 inimest (-3799 inimest võrreldes 2024.a) ehk 18,8% (-2%). Viimaste aastate vähenemine jätkub üldjoontes samas tempos (nt 2024.a võrreldes 2023.a oli -2,2%, 2023.a võrreldes 2022.a oli 1,4%).

Suurimat rolli puude raskusastmega vanaduspensioniealiste arvu vähenemises näib mängivat samuti taotluste arvu püsiv vähenemine (2025. aastal -2290 taotlust, 2024.a -93 taotlust, 2023.a -3332 taotlust). Vanaduspensioniealiste osas ei saa viimaste aastate vähenemine tulla puude raskusastme tuvastamata jätmise otsuste kasvust, sest vanaduspensioniealiste puhul püsib puude tuvastamise otsuste protsent kõrge nii kõikide perioodi otsuste hulgas kui ka esmaste taotluste osas. 2025. aasta tõusis võrreldes 2024. aastaga vanaduspensioniealistel positiivsete otsuste protsent perioodi kõikidest otsustest (+2%), samuti kasvas esmaste taotluste osas positiivsete otsuste arv (+2,9%).

Puude raskusastme tuvastamise ekspertiiside kvaliteet

Ekspertarstide töö objektiivsuse ja läbipaistvuse tagamiseks valmis 2024. aastal [laste ja vanaduspensioniealiste osas juhendid ekspertarstidele puude raskusastme tuvastamiseks](#). Sellest tulenevalt muudeti ka [sotsiaalkaitseministri määrust nr 18](#), milles on samuti olulisel määral täpsustatud laste ja vanaduspensioniealiste puude raskusaste tuvastamist. Uus regulatsioon tagab, et puude raskusastet hinnatakse nüüd läbipaistvamate ja arusaadavamate kriteeriumite alusel – eriti laste ja vanaduspensionäride puhul –, mis suurendab õiglust ja taotlejate kindlustunnet. Olulise ja kauaoodatud muudatusena on 2025. aasta lõpust võimalik [Sotsiaalkindlustusameti iseteeninduse kaudu tutvuda puude tuvastamise otsuse aluseks oleva eksperdiarvamusega](#).

Sellele lisaks tegi Sotsiaalkindlustusamet 2025. aasta aprillis auditi, mille käigus vaatas juhuvalimi alusel teine ekspertarst üle tehtud otsuse. 2025. aastast rakendab Sotsiaalkindlustusamet uut kvaliteediprogrammi ekspertarvamuste hindamiseks, mis hõlmab kolme tasandit: peaspetsialisti kontroll, teise ekspertarsti järelhindamine ning pimetestimine üks korda aastas. Niisamuti on Sotsiaalkindlustusamet sisemises korras kokku leppinud, et juhul kui inimesel tuvastatakse varasemast madalam puude raskusaste, tuleb eksperdiarvamust põhjalikumalt selgitada (nt seoses abivahendite või töhuse raviga). Kvaliteediprogrammist on olemas ka eelmise aasta vahekokkuvõte, kus järelkontrolli tulemusel 60% juhtudel kontrollija nõustus täielikult antud eksperdiarvamusega ning tal puudusid ettepanekud ja märkused selle parendamise osas. 40% juhtudel esines kontrolli teostajal vähemalt üks märkus või ettepanek, kuidas eksperdiarvamust oleks võimalik paremaks muuta. Reeglina oli tegemist suhteliselt väikeste või väheoluliste, enamasti vormilist laadi, märkustega, kus kontrollija nõustus puude raskusastme osas antud hinnangutega, kuid

tegi näiteks ettepaneku arvamust veidi täiendada või ümber sõnastada, eesmärgiga muuta see taotleja jaoks paremini mõistetavaks. Üksikutel juhtudel olid märkused sisulist laadi, puudutades näiteks raviarsti hinnangu või objektiivse uuringu tõlgendamist, piirangu raskuse hindamist, aga ka märkuseid puude liigi, raskusastme või kestuse osas. Viimane ei tähenda, et neil juhtudel oli tehtud taotleja osas vale otsus või said nende õigused rikutud. Võimalikud eksimused ei tarvitsenud olla alati taotleja kahjuks.

Kokkuvõttes soovime kirjas esitatud täpsustuste ja selgituste ning EPIKoja õigusabi poolt koondatavate probleemkohtade ja lahendusettepanekute põhjal jätkata ühiseid arutelusid, et kõikide osapoolte küsimused saaksid põhjalikult käsitletud.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kadri Mets

puudega inimeste õiguste poliitika juht

Kadri.Mets@sm.ee